

AVRUPA KONSEYİ
BAKANLAR KOMİTESİ

**İdari işlemlerin yargı denetimine ilişkin olarak
üye devletlere yönelik Rec(2004)20 sayılı
Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı**

*(Bakanlar Komitesi tarafından 15 Aralık 2004 tarihinde Delegeler Komitesinin
909. toplantısında kabul edilmiştir)*

Unofficial translation to Turkish: Recommendation CM/Rec(2004)20 of the Committee of Ministers to member States on the processing of personal data in the context of employment (Adopted by the Committee of Ministers on 15 December 2004 at the 909th meeting of the Ministers' Deputies)

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe and with financial support of the European Union within the EU-CoE Joint Project on Improving the Effectiveness of the Administrative Judiciary and Strengthening the Institutional Capacity of Council of State, but under the sole responsibility of the translator.

Bu yayının orijinali Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış ve Konseyin izniyle kullanılmıştır. Bu resmî olmayan çeviri, Avrupa Konseyinin düzenlemesiyle basılmış olup, "İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" AB-AK Ortak Projesi kapsamında, Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. Çevirmenin yegâne sorumluluğu altındadır.

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Tüzüğü'nün 15 b maddesi hükümleri uyarınca, Avrupa Konseyinin üyeleri arasında daha büyük bir birlik sağlamak hedefine sahip olduğunu göz önünde bulundurarak;
İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin 6. maddesinde "herkes davasının [...] yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir" hükmünün yer aldığını ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin idari uyuşmazlıklarla ilgili içtihadını hatırlayarak;

Bireylerin hak ve menfaatlerinin korunması amacıyla idari işlemlerin etkili şekilde yargı denetimine tâbi olmasının insan haklarının korunması sisteminin ayrılmaz bir parçası olduğunu göz önünde bulundurarak;

Yargılamanın gecikmeksizin yürütülmesi ve verimli ve etkili kamu yönetimi amacıyla tarafların tümünün meşru menfaatleri arasında bir denge gözetilmesi gerektiğini hatırd tutarak;

Üye devletlerin “yargı sisteminin işleyişi” konusundaki taahhütlerine ve Delegation Komitesinin 12 Ocak 2000 tarihli 693. oturumunda idari kararların yargı denetimi olanağı ve kapsamı konusunda aldıkları karara uygun hareket etmelerine ilişkin izlemenin sonuçlarını dikkate alarak;

7-8 Ekim 2002 tarihinde Strazburg’da gerçekleştirilen “Üye devletlerde idari kararların yargı denetimi olasılığı ve kapsamı” temalı Avrupa Yüksek İdare Mahkemeleri Başkanları Birinci Konferansının sonuçları ışığında;

Avrupa Konseyinin idare hukuku alanındaki yasal belgelerini ve özellikle de idari makamların işlemleri ile ilgili olarak bireyin korunmasına dair (77)31 sayılı Kararını dikkate alarak; Hâkimlerin bağımsızlığı, etkinliği ve rolüne dair R(94)12 sayılı Tavsiye Kararını hatırd bulundurarak;

İdari yargı alanında idari ve yargı kararların(ın) icrasına ilişkin Rec(2003)16 sayılı Tavsiye Kararını hatırlayarak;

Avrupa Konseyine üye devletlerin hukuk sistemlerinin temel değerlerini oluşturan hukukun üstünlüğü ve insan haklarını güçlendirmeye çalışarak;

İdari işlemlerin yargı denetimine etkili erişimin sağlanmasına gayret ederek;

İdari makamlara iç itiraz yolu ve kamu denetçiliği kurumu tarafından denetim yollarının yanı sıra idari makamlar ile özel şahıslar arasında dava yoluna alternatif yöntemler hakkındaki Rec(2001)9 sayılı Tavsiye Kararında dile getirildiği üzere dava yoluna alternatif yöntemlere itiraz başvurusunu da içerebilecek şekilde, idari işlemlerin denetimine ilişkin başkaca yöntemlerin yargı yetkisinin işleyişinin iyileştirilmesi ve herkesin haklarının etkili şekilde korunması bakımından faydalı olduğu hususunda mutabık olarak,

Üye devletlerin hükümetlerine, kendi ulusal hukuk sistemlerinde ve uygulamalarında, aşağıda dile getirilen ilkeleri uygulamalarını tavsiye etmektedir:

A. Tanımlar

İşbu Tavsiye Kararının amaçları doğrultusunda,

1. “İdari işlemler”:

a. İdarenin, kamu otoritesini kullanarak gerçekleştirdiği ve gerçek veya tüzel kişilerin hak ya da menfaatlerini etkileyebilecek hukuki işlemler -hem bireysel, hem normatif- ve fiziksel işlemler;

b. İdari makamın, talep üzerine bir usul yolunu işletme yükümlülüğü altında olduğu hallerde işlemde bulunmayı reddettiği veya ihmal ettiği durumlar anlamına gelmektedir.

2. “Yargı denetimi”, bir anayasa mahkemesi tarafından gerçekleştirilen denetim dışında, bir yargı organı tarafından bir idari işlemin hukuka uygunluğunun incelenmesi ve karara bağlanması ve uygun tedbirlerin alınması anlamına gelmektedir.

B. İlkeler

1. Yargı denetiminin kapsamı

a. Tüm idari işlemler yargı denetimine tâbi olmalıdır. Bu denetim doğrudan olabileceği gibi itiraz yoluyla da olabilir.

b. Yargı organı, yetkisizlik, usul hatası ve yetkinin kötüye kullanılması da dahil olmak üzere her türlü hukuk ihlalini inceleyebilmelidir.

2. Yargı denetimine erişim

a. Yargı denetimi, gerçek ve tüzel kişilere en azından kendi hak ve menfaatlerini doğrudan etkileyen idari işlemler bakımından açık olmalıdır. Üye devletler yargı denetimine erişimin derneklere veya kolektif menfaatleri ya da topluluk menfaatlerini korumakla yetkilendirilmiş diğer şahıs ve organlara da elverişli kılınmış olması gerekip gerekmediğini incelemeye teşvik edilmektedir.

b. Gerçek ve tüzel kişilerin yargı denetimine başvurmadan önce ulusal hukukun öngördüğü hukuk yollarını tüketmesi gerekebilir. Bu hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin usul yolunun süresi aşırı olmamalıdır.

c. Gerçek ve tüzel kişilere yargı denetimi işlemlerini başlatmak için makul bir süre tanınmalıdır.

d. Yargı denetimine erişimin maliyeti başvuruda bulunmaktan caydırıcı nitelikte olmamalıdır. Adaletin tecellisi adına, gerekli maddi olanaklardan yoksun kişilere adli yardım sağlanmalıdır.

3. Bağımsız ve tarafsız bir mahkeme

a. Yargı denetimi, bağımsızlığı ve tarafsızlığı R(94)12 sayılı Tavsiye Kararı hükümleri uyarınca güvence altına alınmış olan, yasayla kurulmuş bir mahkeme tarafından gerçekleştirilmelidir.

b. Bu mahkeme bir idari yargı organı olabileceği gibi, normal adli yargı sisteminin bir parçası da olabilir.

4. Adil yargılanma hakkı

a. Çekişmeli yargılama ilkesine uyulmakla birlikte, yargı organının karar verme süresi, her bir davanın karmaşıklığı ve usuli aşamalar ya da taraflara atfedilebilecek gecikmeler ışığında makul bir nitelik taşımalıdır.

b. Davanın tarafları arasında silahların eşitliği ilkesi gözetilmelidir. Her bir tarafa, dezavantajlı bir konum yaratılmaksızın iddiasını ortaya koyma fırsatı tanınmalıdır.

c. Ulusal hukuk önemli davalarda istisnalar getirmedeği müddetçe, idari makam yargı organına davayla ilişkili belge ve bilgileri hazır etmelidir.

d. Yargılama çekişmeli olmalıdır. Yargı organı tarafından kabul edilen tüm deliller prensip olarak, çekişmeli bir sav amacıyla taraflara hazır edilmelidir.

e. Yargı organı taraflarca sunulan ve dava ile ilişkili olan hukuki ve olgusal meselelerin tümünü inceleyebilecek bir konumda olmalıdır.

f. Yargılama istisnai koşullar haricinde aleni olmalıdır.

g. Hüküm aleni şekilde açıklanmalıdır.

h. Hüküm gerekçeli olmalıdır. Mahkemeler kararlarını dayandırdıkları gerekçeleri yeterince açık bir şekilde ortaya koymalıdır. Bir mahkemenin savunulan her hususu ele alması gerekmemekle birlikte, kabul edilmesi halinde davanın sonucu açısından belirleyici olan bir savın hususi ve açık bir şekilde yanıtlanması gerekmektedir.

i. Bir idari işlemler denetleyen bir mahkeme kararı, en azından önemli davalarda daha üst bir yargı organına itiraz konusu edilebilmelidir; meğer ki söz konusu dava ulusal mevzuat uyarınca daha üst bir yargı organına doğrudan sevk edilmiş olsun.

5. Yargı denetiminin etkililiği

a. Bir mahkeme bir idari işlemin hukuka aykırı olduğuna kanaat getirirse, işlemin hukuka uygun hale getirilmesi için durumun telafisi bakımından gerekli yetkilere sahip olmalıdır. Özellikle de, en azından, idari kararı bozmaya ve gerekirse dosyayı yargı kararına uygun bir karar alınması için idari makama geri göndermeye yetkili olmalıdır. Ayrıca, uygun hallerde, idari makamın bir görevi ifa etmesini isteme yetkisine de sahip olmalıdır.

b. Mahkeme ayrıca yargılama masraflarına ve uygun hallerde tazminata hükmetme yetkisine de sahip olmalıdır.

c. Mahkeme kararının etkili bir şekilde icrasının sağlanması için gerekli yetkiler Rec(2003)16 sayılı Tavsiye Kararı uyarınca mevcut olmalıdır.

d. Mahkeme, yargılamanın sonuçlandırılması beklenirken geçici koruma tedbirlerine hükmetme yetkisine sahip olmalıdır.

Bu belgenin çevirisi, *İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi* projesi kapsamında Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortak finanse edilmiştir.

Translation is co-funded by the European Union, the Council of Europe and the Republic of Turkey under the Project on *Improving the Effectiveness of the Administrative Judiciary and Strengthening the Institutional Capacity of Council of State*.